

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 4.

V petek 12. Maliga travna

1850.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petek. Predplačuje se za celo leto pri založniku Jožefu Blazniku 6 gold., za pol leta 3 gold., za četrt leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odraja še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znese 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje, za četrt leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapise, da se naročivni denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič poštne plačati.

Vradne naznanila.

Četrti del družiga tečaja deželnega zakonika in vradniga lista je bil 10. t. m. za krajnsko kronovino izdan in razposlan.

On obseže „razdelenje krajnske dežele“ po deželnih sodnijah, kantonskih poglavarstvih, kolegialnih in kantonskih sodnijah, davkinih vradih, katastralnih občinah in soseskah.

Politiške naznanila.

Avstrijsko cesarstvo.

Ljubljana. „Novice“ pišejo: Sliši se, da bojo dela za železnico čez Ljubljanske močirje in Kras v Terst za to leto še odložene, zato ker se pri natančnem preiskovanju kaže, da čez močirje in Kras železnico peljati bo silno težavno in je tedaj še veliko premisliti in preiskati.

Terst. Vstava terzaškiga mesta, ki neposredno pod državno oblastjo stoji, je cesar poterdil. 48 zastopnikov bo imelo mesto, 6 pa soseske, ki so zunaj mesta.

Austrijska. Ruski poslanec, gospod od Medem je, kakor govore, predsedniku ministerstva pismo podal, v katerem avstrijsko vlado opomina v severno-nemških zadevah z Rusijo vzajemno ravnati.

* Minister notrajnih zadev je dovolil, da se sme peti zbor katoliških družtev na Nemškem sniditi.

* Minister uka je dovolil, da so tisti učenci gerškiga jezika odvezani, ki le prve štir gimnazialne razrede obiskovati mislijo.

* Minister kupčije je obljubil tistim 20,000 cekinov podariti, ki bi tak hlapec napravil, da bi tudi zamogel navzgor 2500 stotov teže vleči.

* Bakreni denar se vedno kuje. Čez 500 oseb ima dosti pri tem opraviti.

* Po ukazu ministra vojaštva se ima deželni poglavarjem od vojaštva tista čast skazati, ktera se je poprejšnjim poglavarjem skazovala, jim pred stanovanje dva stražnika postaviti, tudi je naloženo vsaki straži razun pri cesarskem poslopju ali drugotnem cesarskem stanovanju vojakam v orožje stopiti, ako se deželni poglavar bliža.

Serbska. Serbski patrijarh je iz Dunaja v Dalijo prišel; še te dni se bo podal v Karlovce, in njegovo prvo opravilo bo, da bo narodno denarnico pregledal.

* Serbski patrijarh je sledeči razglas naznanil: Osodopolne dogodbe poslednjih dveh let so prebivavce na spodnji Donavi hudo zadele.

Po očetovo je avstrijska vlada skerbela, nadloge serbskiga naroda poboljšati, in vonder je Serbam s tem le nekoliko pomagano.

Ker sim duhovski višji pastir serbskiga naroda, spoznam za svojo naj svetejši dolžnost, se zaupno v kersanski ponižnosti na dobrodelnost tistih narodov obrniti, ktere je Bog enake nesreče obvarval z prošnjo, da bi pripomogli serbskimu narodu blagovoljno z usmiljenim sercam pripomoči k blagostanju, kar so vedno radovoljno storili.

Zraven notrajne zavesti, ktero žlahtno delo podeli, bo tisučerna hvala nesrečnih tiste velikodušne darivce poplačala, ki svoje pripomorejo, da brezštevilo solza odvernejo.

Z dovoljenjem visoke vlade prejemajo darila c. k. avstrijski poslanci v zunajnih deželah, v cesarstvu pa deželne poglavarstva, ktere se bodo velikim kupcu Sina-u na Dunaj izročili.

Dunaj 9. marca 1850. Jožef Rajačić.

Česka. „Union“ piše: „Pesti Naplo“ prinese v 14. številki pismo iz Prage, podpisano od „več Čehov“. Vredništvo ni le pisma natisniti dalo, ampak tudi v ravno tisti številki prijazen odgovor podalo.

Pismo je vsim Madjaram pisano, govori od njih preteklosti, in zaverže postavbe, ktere so močen narod od vsih drugih ravno tiste države ločile, ker prava moč vonder le v zjedinenju obstoji; ako se tedaj Madžari z vsimi drugimi narodi sklenejo, ako stopijo v narodno zvezo, ne zgube mnogo, ker jim le domišljena velikost odgre, med tem ko si resnično pridobe. Narodi ene države imajo dolžnosti med sabo, da se vsi enako razvijati in na višji stopnjo blaženstva zamorejo priti. Čehi so po osodi brati Madjarov, ker so imeli z njimi enako preteklost in zdaj imajo enako sedajnost; torej morajo tudi naravno sočutje med sabo imeti. Čehi nimajo manj pravice na česko zemljo kakor Madžari na ogersko; Svatopluk ni bil manj slaven kakor Arpad, oba sta si deželo z bojem pridobila, oba sta v z vojsko pridobljeni deželi gospodovala. Gospodovati pa po naravni postavi ne sme ne Čeh, ne Madjar, al jezik in narodnost varvati, ju vsakiga napada braniti, mora biti sveta naloga obojiga ljudstva, ako hoče vredno svojih prednikov biti. Če tedaj ljudstva enake osode med sabo bratovsko zvezo store, je moč obeh veliko več in namen bližji. Ako so časopisi obeh ljudstev posredniki miru, in če se „Naplo“ svojiga namena zvesto derži, mora biti prihodnost Čehov in Madjarov velika; za edino Avstrijo pa se morajo posebno prizadevati, ker bodo le po tem takem svoj namen dosegli.

Na to odgovori vredništvo časopisa: „Pesti Naplo“:

„Blagor verlim Čeham!“

Z veseljem vas stisnemo za podano bratovsko desnico. Ne dvomimo, da ste odkritoserčno k nam govorili, in zagotovimo častite može, ki so to pismo sestavili, da bomo z madjarsko odkritoserčnostjo to sočutje oznanovali, ki bo nas z narodi države z verlimi Čehi zvezalo. Našiga namena se zvesto deržati, bo naše naj večji prizadevanje; upamo, da bodo nas umni Madžari pri tem po mogočnosti podperali.

5. §. vstave bo nam svet, nobeniga avstrijskiga naroda ne bomo v njegovih pravicah žalili; pa tudi svoje pravice bomo skerbno varovali in vsakiga, ki jim bo preblizo stopil, pogumno zavrnili, ne bántsd a' magyar! (ne žali Madžara!) Mi sami po sebi vemo, kako draga in sveta sta jezik in narodnost vsakim ljudstvu; in že za tega voljo ne bomo nikdar tega čuta žalili.

Med drugim je pa še višji namen, ki narode veže, in ta je: svoboda! Narodi se niso zreli, da bi svobodni narodnost v dar prinesli; al prišel bo čas, ko se bo vse poravnalo. Zdi se, da nas vstava in naš mladi vladar na podlagi poslovice, „viribus unitis“ k temu namenu peljate hočeta. Blagor jim, ki se v doveršenje te naloge trudijo! Mi jih bomo po moči podperali, dokler bodo po tej poti hodili, da se bo reklo, da je velika in mogočna Avstrija tudi svobodna. Serčni pozdrav. Vredništvo.

Spoznamo veliko važnost te razlage in za svojo dolžnost deržimo, temu prijaznimu pozdravu serčen odgovor dati. V tem duhu morajo avstrijski narodi veliko poslopje prihodnosti postaviti. Tak nagon pri umnih možih na Ogorskem zapaziti, mora vsakiga popolnoma zadovoljiti, ki s pravo vstavno svobodo v Avstrii odkritoserčno in pošteno misli. Do takih Madjarov popolnoma sočutje imeti, je bila že davnej naša naj serčniši želja.

Edinost, da zamorejo avstrijski narodi močni postati, le edinost je poroštvo njih politiskiga obstoja, to je vodivni in glavni namen časopisa „Union.“ In če tudi „Union“ marsikdo krivo sodi, je odkritoserčen govor časopisa „Pesti Naplo“ proti nam Čeham, lepa spricha, da smo svoj namen prav zapopadli. De bi bilo to prvo sočutje čisto, in pristno na veke! Pozdrav in blagor verlim Madjaram! Vredništvo.

Moravska. Vlada je začela na Moravskem ceste delati, ker so večidel povsod zlo slabe in ljudje revni, da se ne morejo sami dela poprijeti.

* V Union se piše: „Več razpušenih častnikov, ki so bili prostovoljci v oddelku Levartovskiga, so upali, da bodo zavolj svojih zaslug v c. k. armado prestavljeni, al oni so zastonj upali. 3. t. m. jim je bil poslednji sklep naznanjen. Oni so namreč tisti dan prosili, da bi jim bilo dovoljeno pred cesarja stopiti, ali ni jim bilo pripušeno. Razun častnikov slovaških prostovoljcev je tudi mnogo drugih Jugoslovanov službe čakalo, pa tudi te je golufalo. Samo častniki dunajskih prostovoljcev in štajarskih lovcov so v službe prišli, drugi pa so se mogli temu odreči.

Galicia. Iz Lvova se v „Agramer Zitg.“ piše: Dunajski časopisi so zadnjič naznanili, kako veliko zlatiga in sreberniga dnarja se v c. k. dnarni kovačnici skuje, in prašali, kam de ta denar pride? — To vprašanje hočemo nekoliko razjasniti.

Znano je, da kmetje lansko leto svojim gospodam niso hotli tlake delati, ako niso plačala že naprej v srebru dobili. De se je žito iz polja spravilo, je vsak pleminitaž kolikor je mogel srebra nabral, da je v stanu bil delavce dobiti in jih plačati. Ker so se pa, ni še dolgo, nove davke vradnje v življenje vpeljale, in ker so sodniki davke hitro poberati jeli, se je pri tem vidilo, da so davkine denarnice judi popolnoma oblegli, ker oni na srebern denar zlo preže, in kmeti so — ker niso družiga denarja imeli — vse v srebru plačali. Ali judi so kmetam malo dobička ponudili, in

vsim po versti popir dali, sami pa srebro stisnili; tako se je zgodilo, de v denarnico ni celo nič srebra prišlo. Potrebno se je že preskerbelo, de se temu v okom pride.

Moramo obstati, de skor nobeden teden ne mine, de bi po naredbi visokiga ministra denarstva precej sreberniga denarja sem ne prišlo. Izvoljeno izraelsko ljudstvo, kteriga je samo v Lvovu čez 30,000, v celi Galicii, Krakavi in Bukovini pa 600,000 glav, ki je vso kupčijo nase potegnilo, kterimu so skorej vsi drugi prebivavci dolžni, tako neizmerno srebro ljubi in draži. To je resnica, ktero vsak vidi, ako le nekoliko po Galicii pogleda; in mi se ne moramo zderžati v prid človeštva opomniti, kako dobro bi bilo, ako bi se nova postava dala, ki bi izdajo menjavnih listkov bolj omejila. Dokler se ne bode v zadevi judov v Galicii postava dala od avstrijske vlade, dokler se več del judov, ktere zdaj kersanski prebivavci prežive, k kakem posebnem opraviu ne primoral; se ne bodo kmetijstvo, obertnija in kupčija, o tej od narave mnogo obdarjeni deželi, opomogle, za kar ima naš mladi cesar toliko skerb. Žali bog, de je Galicia od Dunaja tako dalje ležeča, na ktero se je pred sušcam leta 1848 le premalo gledalo, ktero zunajne dežele do zdaj le zlo malo poznajo. Ministerstvo zamore za blagostanje te dežele z modrimi naredbami in ukazi mnogo pripomoči, ki bo potem tudi izvir bogatih državnih dohodkov.

Ravno zvemo, de judi povsod po deželi žito kupujejo, kteriga bodo v zahodnje kraje poslali. Na vsako vižo bo zavolj tega žitna cena poskočila, ker so tukajšnji posestniki pretečeno jesen le eno tretjino polja obsejali.

Ogerska. V „Slov. Nov.“ se piše iz Szaros Patat: V naših krajih, v kterih Rusini prebivajo, se enakopravnost prav veselo spolnuje. Na rusinskem gimnazju v Unghvaru se vse v narodnem jeziku uči.

* Iz Szent Mikloža se v „Pester Morgenblatt“ naznani, de so se 27. marca t. l. ljudje iz 27 vasi v učilnici v Porubki zbrali in sovet imeli, ter prisegli nobenimu nič ne povedati, kar so sklenili. Žendarmerija je zvedila od tega, je več njih vjela in v Szent Mikložu zaplerla, kjer so bili koj spraševani. Namen tega zbora je bil vse posestnike celiga liptavskiga okroga pomoriti.

* Komarnska terdnjava se bo popravila. Zavolj tega je bil inženir nadlajtnant Maly na Dunaj poklican, de bo pri posvetovanju o tej zadevi pričijoč.

* Ob času ogerske vojske v letih 1848 in 1849 je bilo mnogo oseb na moravski meji vjetih, ki so hotli k Madjaram pristopiti. Vjete so v Berno v preiskovanje gnali. Vsi ti ljudje so pa milost zadobili in čez meje v rojstni kraj poslani bili. Tistim, ki so na Rusko peljani bili, se je moglo hudo goditi, ker jih je mnogo živo prosilo, de bi jih ne izdali gotovi nesreči. Oni so bili pa vonder le izročeni. Vlada jih je s obleko in drugimi potrebnimi rečmi preskerbela.

Sedmograško. Več kmetov je med zadnjo vojsko vse zgubilo, kar so imeli, in torej niso mogli polja obsejati; za tega voljo je deželni poglavar Wohlgemuth zapovedal, de se ima ubogim iz vojaške denarnice toliko brez obresti posoditi, de bodo zamogli polje obsejati.

Lombardo-beneško kraljestvo. Lloyd piše, de se bo še 20,000 vojakov v Milani in njegovi okolici zbralo.

* Iz Verone se piše, de se armada tam spet zbira, de bo zamogla pripravljena stati za boj, ako bi treba bilo. Po leti se bo med Montechiari Castiglione delle stiviere tabor za 30,000 vojakov postavil. Sedaj en vojaški odredk roparje zasleduje, kar je za vojake zlo težavno, pa ravno tako potrebno. Dveletna

vojska je veliko ljudi nižjiga stanu zlo spredila, mnogo vojaških begunov še po deželi okrog blodi, clo domači se poslužijo zmote, strahu prebivavcev, si obraze počernijo, de jih nobeden ne pozna, napadejo po noči na samem stoječe hiše, in dnarje poberejo; ako se jim kdo zoperstavi, žugajo, vse požgati, ali pa še potem, ko se jim že denarji dajo, hišo za plačilo zažgejo, in večkrat strašne grozovitosti počenjajo. To je v nekterih krajih na Padu zlo žalostno za posestnike, ki komej tretji del svoje žetve pod streho spravijo, ker jim je drugo večidel pobrano, in vonder morejo večji davke kakor v drugih krajih plačevati.

Tuje dežele.

Bosna. V „Agramer Zeitg.“ se piše: Kakor sim vam že naznanil, de so vstajniki pod vodstvom Ali Kediča od bužimskiga muteselim Arnautovića tirjali, de naj se jim poda, de se je pa on temu tirjanju zoperstavil; al 1. aprila so vstajniki vonder le bužimski grad posedli, ker jim je dervišbeg, sin muteselim Arnautića vrata odpreti ukazal. Dervišbeg se je tedaj v Bare podal, in Ali Kedič mu je 200 konj pripeljati ukazal, de bo zamogel svoje imetje tje spraviti. Kam de se bodo zdaj vstajniki obrnili, se še ne ve, tudi to ni znano, kdo je zdaj v Bužimu poveljnik.

Nemška. Nemško je zdaj v tri dele razdeljeno. Pervi naj večji del obseže Avstrijo, Bavarsko, Württemberg in Saksonsko z 43,530,000 prebivavci, kterih pa še pol Nemcev ni, obseg teh držav znese 14,108 štirjaških milj, vojakov pa imajo blizo 600,000.

Drugi del obseže Prusijo, Baden in druge majhine nemške deželice. Prebivavcev ima 21,800,000 in obseže 6000 štirjaških milj, vojakov ima čez 400,000.

Tretji del store nevtralne države: Hanoversko, Holstein in Luksenburg, ki imajo 2,600,000 prebivavcev, vojakov imajo k večim 30,000.

* V „Reichszeitung“ se iz Erfurta piše: Rusovski cesar je pruskimu poslancu od Rochow oistro naložil, de naj ne odlaš pruska vlada se z dansko pogoditi; cesar je dolžnosti proti danski vladi prevzel, in jih hoče spolniti; mnenje cesarja do prusikiga kralja je ravno tako kakor je bilo popred, al pruska politika tirja, de Prusam z vojsko žuga. Cesar se je zjokal, ko je gospoda od Rochow zagotovil, de si je svest, de bi cesarica zavolj tega znala umreti. — Gospod od Rochow je važnost teh besedi dobro spoznal.

* Iz Erfurta se piše: Nobenimu ni več neznan, de z rečjo ožjih zveznih držav zlo slabo stoji. Ne ustavljate se ji le Rusija in Avstrija, ampak tudi angleška in francoska vlada. Deržave tirjajo poroštvo, de ožji zvezne deržave ne bodo nasprotne veliki nemški zvezi; vladarji so naznanili, de ožjih zveznih držav ne morejo spoznati, ampak se jim naravnost zoperstaviti; oni sicer pripuste, de se Prusija z malimi nemškimi deželami ojači, ker se je revolucii mogočno zoperstavila, oni pripuste, de Prusija malimi deželami vžitje nemških temeljnih postav vzame, de pa deržavam nektore policijske dobrote prepusti, se z njimi v vojkisnih zadevah pogodi in vojake očisti.

Gerška. „Srbske Novine“ pišejo: V Atheni se mnogo govori o nekem tergovaškem traktatu, kteriga je petrograški kabinet gerški vladi predložil, ki je zlo koristen za gerško tergovino. Vsi gerški časopisi ga zlo hvalijo.

* V „Reichszeitung“ se iz Athena piše: Vse tri oblasti, ki gerško kraljestvo varjejo, išejo, ta bolj, una manj, stranko v tej deželi, in žele, de bi možje iz te stranke deržavno veslo v rokah imeli. Sicer se operajo temu imenovane deržave in terdijo, „de jim je vse eno,

kdo de je minister na Gerškem; oni samo blagor Gerškiga žele, in kdor se za to prizadeva, jim je prav. Angleško, Rusko, Francosko je premogočno, de bi v mali, ubogi deželici, ki nima ne vojakov, ne brodovja, skerbelo si stranko pridobiti in jo podperati itd.“

Vse to bi znalo res biti v zadevi vladarjev. Radi verjamemo, de je cesarju Nikolaju in kraljici Viktorii angleškomisleči B...ris ali prijatel Rusov Sp...dis malo mar, de znabiti še nju imena ne poznata; al druga je pa z diplomatiškimi opravniki teh deržav.

Ti so, ki imajo svoje stranke, ki jih zlo podperajo in mnogo zamorejo v kupčijskih in politiskih zadevah za lastno domovino. Vonder moramo reči, de se francoska in rusovska vlada v tej reči veliko manj prizadevate kakor angleška, ki jim skorej na glas govori: mi „damo vam drugo, tretjo serijo posojila, mi vam za dolgo bavarske prostovoljce pustimo, in hočemo celo Evropo prepričati, de le oni zamorejo mir v deželi ohraniti; mi vas branimo Francozov in Rusov, o kratkem proti vsem in povsod; ali našiga grofa Armansberg morate obderžati; nasproti pa tirjamo od vas prejete denarje, vas preganjamo, obrekujemo, dražimo in podpihujemo ljudi zoper vas, imenujemo vas tolovaje in roparje, neumneže, ki so vredni pod turški jarm spet opreženi biti, ako našiga Armansperga odveržete“. Ali: „Mi smo tukaj, vaše barke poloviti in vam kupčijo vzeti, ako pa gospoda N. N. za predsednika ministra zvolite in mu neomejeno oblast daste, vam vse odpustimo. Glejte, on je posrednik med vami in nami, bodite mu hvaležni vašimu odrešeniku, ker mi (admiral Parker in Mr. Th. Wyse) ne moremo službe francoskiga in ruskiga zastopnika prenesti. On sam je nam več kakor Francosko in Rusko skupej, on ima veliko moč. Ako njegovo posredstvo zaveržete, ako mu ne daste neomejene oblasti, tirjamo od vas poldrugi milion frankov, vam vzamemo med tem pičlo kraljevo brodovje in gerške kupčijske barke z blagam vred, ali podkopljemo kralju Otonu prestol z šuntanjem.

Vse to se zapazi, ne le ako razno djanje Angličanov dobro prevdarimo, ampak slišali smo skorej ravno take besede.

Potem takem ne more dvomljivo biti, de Angličani ne želesamo svoje ljudi za voditelje pri vladi, ampak de so pripravljeni z oboroženo desno to željo doversiti: „gotovo mora tako ravnanje kak neznan vzrok kake velike skrivnosti pogojiti“. Gotovo je res, de brez vzroka to ne more biti; ta vzrok se pa ne sme v tem iskati, de angleški kabinet rusovsko vlado draži, ne v tem, de bi se gerška vlada ruski v naročje vergla, ker bi bile rusovske postave zanjo bolj srečne; ker, ako bi bilo to vzrok, bi ne bil angličanski kabinet ministerstva Koletti tako grenko preganjal, ako ravno to ministerstvo ni bilo Rusam udano, in tudi bi se ne bil tega trenutka poslužil, gerško vlado nadlegvati, ko skorej nobeden minister sočutja do Rusov nima. Razun tega sami Angličani tako malo verjamejo, de bi kralj Oton Rusam le koliko prijazen bil, kar se iz obeh časopisov, ki v Atheni izhajajo, jasno vidi.

Kaj pa je tedaj ta skrivni vzrok?

Pred drugim menimo, de ni tako zlo skriven, ako si zgodovino zadnjih 25–30 let dobro pred oči postavimo. Hočemo glavne dogodbe o kratkem nekoliko pregledati:

1. V letu 1826 si je angleška stranka veliko veliko prizadela, gerško kraljestvo popolnoma in izključljivo pod svoje varstvo spraviti. Ta namen se ni speljal, ker so se zlahtni Ypsilantis in drugi rodoljubni može temu naravnost in z vso močjo operli.

2. Lord Cochrane, slaven morski junak, je bil le na Gerškem, kjer mu je vonder vse z naj večji pripravnostjo in zadovoljnostjo na-

sproti vrelo, zlo nepripraven in len, kar je naj lepši namene vničilo in cvet hydriotske mladosti pokončalo.

3. V letu 1831 je angleška stranka gerško brodovje požgala, ker se je prehitro množilo in lepo napredovalo, zdelo se ji je pod poveljstvom Kopra prenevarno.

4. Kolikor vojaških bark je v letu 1831 ognju zbežalo, je strohnelo pod poveljstvom Armansberga, kteriga so pred ko ne le zato podperali, de je mogel obljubiti, de bo po njih željah, brodovje pustil počasi zgnjiti.

5. Angleška stranka na Gerškem nikdar ni mogla zmešaniga ministerstva terpeti, in če se je prigodilo, de je v ministerstvo, kteriga predsednik je bil angleški stranki udan, kak mož prišel, ki je bil drugih misel, ta stranka tako dolgo ni počivala, dokler ga ni primorala iz ministerstva stopiti.

Tako ravnanje angleške politike na Gerškem mora vsakimu oči odpreti. Skrivnost se tedaj lahko vgane. Razne angleške ministerstva, ktere so od leta 1820 do današnjiga dne eno za drugim sledile, (in če od ministerstev govorimo, ne menimo angleškiga ljudstva, ktero se zdaj, ko je angleška vlada Gerke tako krivično napadla, hudo jezi, tudi ne menimo angleških kraljev, ki so vedno sočutje do Gerkov imeli, od kterih je eden, namreč Wilhelm IV. Gerke v boju pri Novarinu rešil) razne angleške ministerstva pravimo, so od začetka gerške revolucije, razun ministerstva Canning, le zato svojo stranko na Gerškem redile, in svoje ljudi v javne službe vrivale, de bi bile po tih Gerke (ker revolucije zoper Turke niso ustaviti mogli) izključljivo pod svoje varstvo spravili, in z njimi lepo osodo jonskih otokov delili, ali pa gerško vojaško brodovje in gerško kupčijo vničili, kar bi ne bilo mogoče, ako bi bil le eden med ministri pravičen mož.

To je namen posebno angleškiga poslaništva na Gerškem od prihoda Mr. Dawkins-a in večniga Mr. Filipa Griffith, vse eno, ako je ta ali uni predsednik poslaništva; ker ustne izročila tega poslaništva grejo iz ust do ust, in de je lord Palmerston Sir Ed. Lyons-a nazaj poklical, in na mestu njega nedolžniga M. Wyse poslal, se je le zato zgodilo, ker je bil prepričan, de dokler to ustno izročilo v Atheni ostane, se zamore namen z malim šumam in z zdetjem veči pravice doseči, ker nobeden ne more reči, de bi bil Mr. Wyse prenagel. On misli naznanila, ktere je M. Wyse sicer podpisal, ali Mr. Griffith se vedno v Lyonskem zmislu sostavil, diplomatiškemu svetu naznaniti, de je od začetka že pravico imel, ker ni mogoče, de bi razni značaji, kakor Dawkins, Lyons, in Wyse v tistem zmislu naznanila dajali, ako bi djanje tako ne bilo, kakor je žlahtni lord večkrat opomnil. To je skrivni ali prav za prav očitni vzrok sedajnega in prejšnjiga obnašanja Palmerstona in njegovih tovaršev. In ako angleški državni tajnik gerškiga kralja zdaj dolži pri ruski vladi, de ima sočutje do Francozov, zdaj pri francoski, de se z ruskim caram predobro zastopi, se to godi, de bi gerškiga kralja pri obeh vladah v sum pripravil, to je enako tistimu, ki je v Delfi potoval tico pod plajšem deržeč boga prašal, ako je tica živa ali mrtva. V oblasti lord Palmerstona je zares, neodvisniga kralja primorati se v naročje ruske vlade vreči, ker ga vedno nadleguje, in tako svoje mnenje opravičiti.

Mi končamo danes z preroško besedo časopisa „Daily News“, h kteri se pa prederzemo nekoliko pristaviti: „Kralj (mi pristavimo otoška republika) pod varstvom kake mogočne oblasti je igrača, pod varstvom več kakor ene oblasti je rodoviten vir tekmenišva, znabiti vojske med njimi. Pogrešek iz

začetka je bil, de se je taka država vstanovila, in ker je vsak pameten človek dolžan se prizadevati svoje pregreške spet popraviti, se mora tudi ta pregrešek zadevajočih treh oblasti popraviti, in gerška vlada v djanju za neodvisna izreči, ker bo le tako nehala vir tekmenišva in vojske biti.

Laška. V Rimu se velike priprave delajo za prihod svetiga Očeta. Na raznih krajih, skoz ktere bo papež šel, stoje častni loki. Le 8000 francoskih vojakov bo v Rimu ostalo. Kardinali se že tudi v Rim povračujejo. Minister Kalbermatten se je z kardinali sperl. Pripoveduje se, de bo papež popolnoma odpušenje Rimcam podelil.

* V Sardinii je bil undan vradni časopis „la Strega“ (čara) prepovedan, ker je v karikaturi laško deželo na križu pribito vpodobil, na desni strani je visel Karl Albert, na levi pa neapolitanski kralj. Okrog križa so sardinski ministri z papežam stali.

* Neapolitansko. V „Presse“ se piše od 20. marca: Nobena noč ne mine, de bi jih mnogo ne zaperli. Policijni poglavar sam je zagotovil, de je v kraljestvu političskih jetnikov čez 33,000, en sam pravdosrednik je zagovornik 1400 zapertih. Žuga se silno, de se morajo ljudje podpisavati, de bi kralj vstavo preklical. Pravdosrednika Tofano in Filippi sta bila zaperta, ker sta dva zaperta zagovarjala. Po deželi se ne zaperajo samo svobodomisleči, ampak tudi taki, od kterih vedo, de so bogati, in de se bodo prostost z srebram kupili. Na tako vižo je en bogat posestnik 10,000 cekinov vložil, de so ga spustili, al denarji se mu ne bodo več vernili. Z armado od 100,000 mož se kraljestvo tako ljuto stiska, in to armado le 6000 švajcarjev v pokoju obderži. Ti švajcarji nad 36,000 zapertimi čujejo in zraven tega še 100,000 vojakov in več milionov ljudi v berzdah derže. Toliko je gotovo, in poslanci, ministri, plemenitaži in državljani terdijo, de, ako švajcarji na jutro iz Neapla gredo, bi bil kralj še pred večerom spokan.

* Sicilija. V Sicilii so ljudje zlo nevoljni, zlo se govori, de bodo Angličani z brodovjem tje prišli. Clo krajna vlada se tega zlo boji; v Palermi je bil angleški poslanec poklican, kterimu se je namen razodel, kaj bi storili, ako bi se angličanske barke prikazale.

Portugalsko. Angleški in tudi američanski brodovi stoje pred Lizabono in tirjajo neko odškodvanje od portugalske vlade.

Podonavske knezovine. Iz Bukaresta se zve, de je general Lüders po povelju svojiga gospoda in cara 5 redov sv. Stanislava vojaškemu in civilnemu poglavarju Wohlgemuthu na Sedmograškem poslal, de bi jih romanskim vodjem Janku-u, Severu-u, Balintu i. d. podelil; potem tudi več drugih raznih razredov za tiste nižje vodje, ki so se v bojih pod vodstvom ravno imenovanih mož posebno obnesli. — Že več mesecev se govori, de bodo ruski vojaki podonavske knezovine zapustili, in vedno se še le pripravljajo; vonder se zdi, de se bo en oddelk zdaj zares na pot napravil.

Iz Salonike se 28. marca piše, de so v Platto-Molo (v Tesalijo) 4 barke z 60 morskimi roparji prišle, de bi tamošnje kraje zropali. Glavar te roparske trume je sin nekiga Velenca. Zdi se, de so ti roparji iz tiste trume ki se je pri Volosu prikazala. Vradnik, kterimu je bilo povelje dano, za varnost čuti, je deželnemu poglavarju naznanil, de se je z 300 možmi napravil imenovane roparje poloviti.

Razne naznanila.

— Ljubljana. Za gotovo zvemo, de gospod Janežič misli začeti 1. julija lepoznanek slovensk časopis izdajati, in sicer bi vsak

mesece enkrat na svitlo prišel v Kleinmajerjevi tiskarnici v Celjovcu. Tudi bo darila razpisal za razne sostavke; za naj bolji izvirno pripoved iz jugoslovanske zgodovine, ki bi k manjšim eno polo obsegla, je namenil 20 gold., za naj boljši zgodovinsko pesem pa 12 gold.

— V Mostah pri Komendi (na Krajnskem) je 6. tega mesca pogorelo spet 13. hiš, ki so bile vse pred ognjem zavarovane, vse vkup boje za nekaj 5000 gold. Kako velika sreča v nesreči! Kmetiški gospodarje, ali se bote kaj kmalo razmodrili, in svoje pohištva vsi pri asekuranski družbi zavarovali?

— Časopis „Reichszeitung“ pravi, de se bo cesar prve dni prihodnjega mesca v Terst podal.

— 16. marca je v Kalocsi 126 hiš pogorelo. Veter je bil tako močen, de ni čuda, de ni celo mesto ogenj pokončal.

— Časopis za avstrijske gimnazije je bil v Gradcu in Celju 1. aprila od gospodov vrednikov Seidl, Bonitz, Mocart in Stifter prvič izdan.

— Ogerska dežela je hudo pokorjena za svoj odpad od Boga in od svojiga kralja. Naslednje zadnje vojske zoper kralja in cesarja jih hudo tarejo. De bi milostljivi Bog v greh zapeljanimu ljudstvu prizanesel, in še večji šibe od njih odverniti, je sveti Oče Pij IX. na prošnjo perviga ogerskiga nadškofa, gosp. Janeza Scitovsky vsim katoliškim kristijanam ogerske dežele, kteri po vrednji prejemti svetih zakramentov pokore in svetiga rešnjiga Telesa, tri od škofa odkazane cerkve obišejo, tam za poviksanje kersanske cerkve, za zatrenje krivovere, za edinstvo med kersanskimi poglavarji in za mir med ljudstvom molijo, se en dan postijo in ubogim po moči vbogajme dajo, popolnoma odpustik, kakor o svetem letu dodelil.

— Na Španskem v Granadi so precej veliko zlata dobili. Že več sto ljudi zlata išče, ki vsak dan od vsih krajev skupej derejo.

— Od štirih sester na Belgiškem ste dve vsaka dva, in osem dni potem ravno tisto uro in v tisti hiši kakor poprejšnji tudi vsaka dva otročiča porodile.

— Na Irskem v Gortu je ena žena umerla, ki je 7 otrok, 59 vnukov in 1 posinovica zapustila.

— O Veliki noči je cesarica 25 sirot (deklic) z oblačili obdarila. 4. aprila so se, potem ko so od maše prišle in za dobrotnico molile, z pripušenjem k cesarici podale, se zahvalit; pa kako so se otročiči začudili, ko jih je cesar Ferdinand z cesarico v gostno sobo peljal, k mizi posadil in z njimi in cesarico vred zajterkval in se pogovarjal.

— „Novice“ od slovenskiga glediša sledeče pišejo: Odbor slovenskiga glediša, ki je bil v 14. listu novic oznanjen, se je snidel 4. t. m. in odborniki so izvolili za predsednika občno spoštovaniga kupca gosp. Korlana Holcerja, in za namestnika gosp. dohtarja Strupita; za tajnike gg. Ambroža in Dr. Kluna. Za vodstvo opravil se je odbor razdelil v dve versti, namreč denarno oskerbnništvo so prevzeli gg. Holcer, Debevc, Šreyer in Eržen, — umetalne opravila pa vsi drugi udje zbora. Na dalje se je sklenilo, de naj se izdela osnova cele gledišne naprave, za ktero delo so bili izvoljeni gg. Ambrož, Dr. Merk, Dr. Bleiweis in Dr. Klun tako, de bo načrt 18. t. m. pri odboru v pretresovanje vzet. Zastran nabiranja več delnic (akcij) bodo posebni listi na več krajev poslani, in takim rodoljubam izročeni, kteri bojo nabero akcij prevzeli. Tisti prijatli te domorodne naprave pa, kterim morebiti ta vabilni list v roke ne pride, so povabljeni pisane naročbe na delnice gg. Ambrožu ali pa Dr. Klunu v Ljubljano poslati.

LEPOZNANSKI LIST.

Jugoslavensko jezikoslovje.

Znano je, da si nekateri ilirski rodoljubi pisavci že veliko let prizadevajo za vse ljudstvo slavonskiga, horvaškiga in dalmatinskiga kraljestva v dosego edinosti in zloge edin književni jezik in pravopis vpeljati. V ta namen so iz vsih jugoslavenskih narečij, med katerimi je bil tudi naš slovenski jezik v ta namen porabljen, noviga, nikjer navadnega, pa vendar vsim narečjem nekoliko podobnega sestavili, in ga v književni jezik za vse jugoslavene namenili, ter se v tem novim občinim narečju pridno in tudi veliko pisali. Teh rodoljubov namen je gotovo hvale vreden, ako bi se le v djanji izpeljali dal. Od vsih jugoslavenskih strani se je kmalo začelo temu početju po učenih in neučenihi možeh zopervati, in pokazalo se je, da, ker so ti ilirci na tako vižo za vse jugoslavene, toraj tudi za nas slovence edin jezik in edin pravopis mislili skovati, še svojim bližnjim sosedom, svojemu lastnemu narodu niso mogli ustreči. Imenitno je toraj to, kar so učeni jugoslavenski književniki na Dunaji po dostojnem posvetvanji sklenili. Ker je sklep tako učenih jugoslovenov tudi za nas slovence silno važen, ga damo tukej našim slovenskim bralcem poslovenjeniga na znanje, in seer tako, kakor ga v „Narodnih Novinah“ 3. travna, broj 76 beremo.

Književni dogovor.

Doli podpisani vedoč de je treba, da ima en narod tudi eno književnost, in potem z žalostjo gledajoč, kako nam je književnost razdeljena, ne le po bukvi, temuč po jeziku in po pravopisu, smo se te dni sošli, da bi se razgovorili, kakor smo se, kar je za zdaj nar več mogoče, v književnosti zložili in zjediniili. In tako smo:

1. Enoglasno spoznali, da ne gre narečij mešati in noviga kovati, kteriga v narodu ni, ampak de je bolje izmed narodovih narečij eniga izbrati, de bo književni jezik; to vse pa a) zato, ker ni mogoče pisati tako, de bi vsak mogel po svojim narečju brati; b) zato, ker bi bila vsaka taka mešava, kakor človeško delo, gora med vsakterim narečjem, ktere so božje delo; c) in zato, ker tudi drugi narodi, na primer Nemci in Italijani niso iz svojih narečij noviga kovali, ampak so eniga izmed narodovih izbrali, v kterem bukve pišejo.

2. Enoglasno smo sklenili, de je naj bolj prav in naj bolj izvoliti južno narečje, de bo književno, in to zato, a) ker nar več naroda tako govori; b) ker je ono nar bližje starim slavenskim narečju, in potem takem vsim drugim slavenskim jezikom; c) ker so gotove vse narodove pesmi v njem pevane; d) ker je vsa stara dubrovaška književnost v njem pisana; e) ker nar več književnikov vshodniga in zahodniga verozakona še tako piše (le de vsi ne pazijo na vse pravila). Pa tem smo se zjediniili, de se na tistih krajih, kjer se po tistem narečju dva zloga izgovarjata, piše *ije*, ker je pa en zlog, de se tam piše *je*, ali *e* ali *i*, kakor je kje treba, n. p. *bijelo*, *bjelina*, *mreša*, *donio*. De bi pa vsak mogel ložeje spoznati, kje sta po tistem narečju dva zloga, kje le eden, in kje bo treba pisati *je*, kje *e*, kje *i*, smo vsi drugi naprosili g. Vuka Stef. Karadžića, de bi o tem glavne pravila napisal, ktere so spodej priložene.

Ako bi kdorkoli iz kakiga vzroka koli ne hotel po tem narečju pisati, mi mislimo, de bi bilo za narod in za književno edinst naj koristniši, de piše po enem ostalih dveh narodovih narečij, po kterem mu je ljubo; ali samo de jih ne meša, in ne kuje jezika, kakoršniga v narodu ni.

3. Spoznali smo za dobro in potrebno, de bi pisavci vshodniga verozakona povsod pisali, X, kjer mu je po etimologiji stat, kakor tudi tisti, ki so zahodniga verozakona h pišejo, in kakor naš narod obojiga verozakona po veliko mestih na južnih krajih govori.

4. Vsi smo spoznali, de h v samostavnih imenih na koncu rodovnika v množ. štev. ni treba pisati, kjer ga tukej ni treba ne po etimologiji, ne po občenem narodovem govorjenju, ne po starem slavenskem jeziku, ne po drugih današnjih slavenskih jezikih. Mi smo tudi govorili, de se bo kak pisavec najdel, kteri porече, de bi ta h zato treba bilo pisati, de se ta padež od družiga razloči, ali morebiti tudi, de bi bilo zavoljo razloče namest h kak drug

znak dobro postaviti. Ali enkrat zato, ker se v mnogih besedah ta padež sam po sebi razloči, (n. p. *zemalja*, *otaca*, *lakata*, *trgovaca*, itd.), drugič zato, ker imamo pri nas tudi drugih takih padežev, pa jih v pisanji nikakor ne razločujemo, in kjer je takih stvari tudi pri drugih narodih veliko, — smo mi vsi tako sklenili, de se na omenjenem kraji ne piše ne h, ne kak drug znak, razun samo, kadar bi se iz zmisla ne moglo spoznati, de je beseda v rodivnem pad. mn. štev., de se z akcentam naznamnja, (kar naj nam tudi v drugih enakih prigradkih velja).

5. Vsi smo enoglasno sklenili, de se pred r kjer sam zase zlog stori, ne piše ne a ne e, ampak sam r naj stoji (n. p. prst) zato a) ker narod tako govori, b) ker pisavci vshodniga verozakona vsi (zunej eniga ali dveh) tako pišejo, c) ker tudi čehi tako pišejo, d) ker je veliko bukev z glagoljskimi čerkami tako pisanih, e) ker se dokaže, de tudi v starem slavenskem jeziku na tem kraji ni bilo treba *jera* ne pri r pri l pisati, ker ste obe čerki na takem kraji sama samoglasnika, kakor v Sanskritu.

To smo tedej za zdaj zversili. Ako Bog da, in se naše misli v narodu sprejmejo, smo si svesti, de se bodo velike nasprotnosti našiga slovstva s pota odpravile, in de se bomo k pravimu zedinjenju zlo približali. Zato prosimo vse pisavce, kteri v resnici že se srečo in napredek svojimu narodu, de naj k našim mislim pristopijo, in svoje dela po njih pišejo. Na Dunaj 28. ožujka p. n. 1850.

Ivan Kukuljević, s. r.
Dr. Dimitria Demeter, s. r.
J. Mažuranić, s. r.
Vuk Stef. Karadžić, s. r.
Vinko Pacel, s. r.
Franjo Miklošić, s. r.
Stjepan Pejaković, s. r.
Gj. Daničić, s. r.

Ruske narodne igre.

(Dalje.)

Dekliške igre in igre obojega spola.

Deklice imajo le malo iger, pri kterih bi se možki ne vdeležili, ker pri Rusih, posebno v nižjih stanovih možki in ženske skupej žive. Pri makovi igri so same dekllice razun majhnega fantiča, ki je v njih krogu na kakem travniku za kmeta. Njega prašajo deklleta, ako je mak že zrel. On odgovori, da ga še le seje. Kmalo potem ga spet ravno tako vprašajo, in on jim reče: da je še le v cvetju. Poslednjič jim kmet zaverne, da je mak že zrel, in dekllice fanta začnejo za lase pipati, kakor da bi mak pulile. Ta igra pomeni nastopivšo spomlad, ki dekllicam veselje in radost, kmetu pa težavo prinese. — Gorilke mladež obojega spola igra. Na travniku se dva po dva vstopita, ena dekllica ali pa en mladenec stoji sam spredej ali pa v sredi. Naenkrat skočijo pari zaksebi, de bi se hitro spet zjediniili. Kdor sam stoji mora dobro paziti, de se hitro kam vrine; kdor para hitro ne dobi, potem na mestu tistega pride, ki je popred sam bil, dokler se kam ne vrine. Tudi se ta igra premeni, da en mladenec ali pa ena dekllica na sredi izbe stoji in žalostno reče: Gorim, gorim o ljubezni, kdo me reši? Odrešenik jo poljubi in na nje mesto gre. Ravno tako rada mladost z ličjem igra. Ena dekllica vzame toliko ličjih nit, kolikor mladenecv je pričujočih, jih skupej zveže in konce zmede, tako da dekllice in mladenec za konce potegnejo. Ktera dva za eno in ravno tisto nit deržeta, se morata poljubiti. — Igra z sejo je tudi zlo v navadi in je nekoliko enaka z slepo mišjo. Igravci se v okrogu na tla vsedejo in ena dekllica prosi z zavezanimi očmi za prostor. Povabijo jo, da naj se vsede. Ona vboga in se komu na naroče vsede, ki ji oči odveže, ako ugane, kdo da je, al ona ga včasih nalašč noče imenovata, da dalj časa sedi. — Tudi slepo miš na Ruskem radi igrajo, imenujo jo emurki. — Pri igranju z perstanom, je velike ročnosti potreba. Dene se perstan na dolgo nit, ki se skupej zveže, in v okrogu stoječa družba jo prime. Ena oseba v okrogu stoji in perstan, ki iz roke v roko gre, iše, in pri kterem ta oseba perstan najde, ta mora v sredo iti. Pri igranju z čepinami je posebne vaje treba, in obstoji o tem, de se čepinje kviško mečejo in love, in preden se ena

vjame, se že spet druge kviško veržejo, ali nobena čepina ne sme na tla pasti. To igro, na Ruskem zlo radi igrajo.

Koza je taka le: ena dekllica je koza, drugi se pa okrog nje vstopijo, ji nagajajo, meketajo kakor koza, in druge take reči počnejo. Koza je huda, z nogami tepta in žuga vse pobosti; in pri tem ravno nad tistimi naj bolj dluje, ktere ima naj raji. Na zadnje se spuste z njo v pogovor, ki je bolj ali manj različen. Za izgled: „Moja kozica, ti nisi danes nič jedla.“ Pri tem jo boža, kdor z njo govori in spet začne: „Kje si bila? — Na polji. — Kaj si tam delala? — Pasla sim se. — Kaj tukaj hočeš? — Počiti.“ — Na to vse saksebi zleti in koza za njimi, in kteriga vjame, ali kdor se vjeti pusti, mora na nje mesto. Lep je sledeči pogovor, kteriga ruski pisatelji pripovedujejo: Kje si bila, kozica? — Sim konje čuvala. — Kje so? — So v gojzd zdirjali. — Kje je gojzd? — Červiči so ga snedli. — Kje so červiči? — So na hrib zlezli. — Kje je hrib? — Biki so ga razkopali. — Kje so biki? — So šli v vodo. — Kje je voda? — Gose so jo popili. — Kje so gose? — So šli v biče. — Kje je biče? — Deklice so ga potergale. — Kje so dekllice? — So moze vzele. — Kje so mozi? — Umerli so. — Kje so njih grobovi? — So strohneli. — Lih al sovd naj bolj otroci igrajo; vonder se ne igra vedno za orehe, ampak večji fanti tudi za dnarje igrajo. — Igro z obročem so se Rusi še le proti koncu osemnajstega stoletja naučili. — Igra z slamnato bilko obstoji o tem, de z daljšo bilko druge kratkejše zaredoma vzdigujejo, ki jih popred na mizo polože, tako pa, de se bilka nobene druge ne sme dotaknuti. — Žogo biti je na Rusovskem zlo v navadi. —

Litavska kraljeva igra je zlo znamenita zavolj politiskega narodnega značaja: Vzamejo se 4 polena, ki so na enej strani bele na drugej pa počernjene, in te so kviško veržejo. Kdor polena tako verže, da so bele strani vsih kviško obrnjene, je kralj družbe in ima pravico zapovedati druge z spleteno ruto tepsti. Kdor tri polena na belo obrne, je maršal in ima dopolnivo oblast. Dva na belo in dva na černo obrnjena storete bojara, ki ni nobeni kazni podveržen; tri černe in eno belo poleno stori kmeta, kteremu jih maršal toliko z spleteno ruto nastoje, kolikor kralj zapove. Kdor vse polena na černo obrne, je cigan, s kterim se zlo hudo ravna.

(Konec sledi.)

Zmes.

Koliko dnarja časopisi v Londonu potrebujejo dokaže časopis „Times“, ki sam direktniga davka na leto 95.000 liber sterlingov plača, in sicer za kolek 60.000 liber, 16.000 papirniga davka, in 19.000 za naznanila. In vonder se Times zato poganja, de se ta davk ne odpravi, ker bi potem mnogo novih časopisov izhajati začelo, in že obstoječe v škodo pripravilo. Vsak časopis ki začne izhajati, ima perve leta gotovo zgubo.

Ces. kralj. loterija.

Naslednje številke so vzdignjene bile:

V Gradcu 6. Maliga travna:

40. 88. 36. 43. 60.

Na Dunaju 6. Maliga travna:

27. 31. 40. 34. 87.

Prihodno srečkanje bo na Dunaju in v Gradcu 17. in 27. Maliga travna.

Telegrafiško kurzno naznanilo deržavnih pisem 10. Maliga travna 1850.

Deržavne dolžne pisma po 5	od 100 (v srebru)	93 ⁷ / ₁₆
» » » » 4 ¹ / ₂ » » »	» » » » »	81 ¹⁵ / ₁₆
» » » » 3 » » » »	» » » » »	—
» » » » 2 ¹ / ₂ » » » »	» » » » »	50
Obbligacioni avstrijskih pod in nad Anizo, čeških, moravskih, silezkih, štajarskih, koroskih, krajskih, goriskih in dunajske višje kamorne uradnije.	(po 3 od 100)	— gld.
	» 2 ¹ / ₂ » » » »	— »
	» 2 ¹ / ₄ » » » »	— »
	» 2 » » » » »	— »
	» 1 ³ / ₄ » » » » »	35 »

Dnarna cena 8. Mal. travna 1850.

	V dnarja	
Cesarskih cekinov agio (od 100 gold.)	23 ¹ / ₂ gld.	
Srebra » » » » » » »	16 ³ / ₄ »	